

AMBRUS LAJOS

Ősz és hatalom
(Novella)

Amikor a székel székely gyönyörű lábas házaiba megérkezett az ezer éve bujkáló remény, nemcsak az ünnep volt nagy, de ünnepelni is tudtak. Piruló nyarak hordtak ki megújuló hittel pityergő őszöket, s ha virágot csókolt a fákra a fagytól megszökött tavasz, mindig benépesedett a rét és a mező, hogy újra kiadhassa magából egy újabb őszben szép terhét a föld, amelyet tán meg lehet tagadni, de meggyalázni vagy örökre elhagyni nem lehet soha, mert az számon tart mindenkit, még a veszteseket is, mint egy jóra sikerült, békés munkanap.

Nem mondja senki, hogy akkor volt egész fenékgig tejfel. De megélt a koldus is a koldulásból, hisz csak annyian voltak, hogy megsajnálhatta őket az ember, a munkanélküliség meg, mint örömforrás, nem volt szokás. Akart dolgozni még abban az időben mindenki, aki épkezláb volt, hát ünnepelni is, dolgozni is sokkal többnek volt kedve. Fel is épült idejére izmos, jó lábakra a megyeháza a Szent Mihály hegy alá, éppen a térre, ahol a hegyekről leömlő nagyobbik Küküllő azóta is lassít és szertenéz, mintha maga is örömét lelné a valamikori nagy ünnepre emelt sokszemű épületben, ahová örök időre bevonult cifrán is csipős ostornak a hatalom.

- A régiek tudtak, nem vitás! - állapította meg a huzonka fiatalember, hogy belekapaszkodott a ház hatalmas ajtajába, amely egy akkora súlyt meg se alintott. - Az ajtó anyagát valahol hatalmas tölgyből hasíthatták, a nagy érckilincset meg gondosan épp Szentkeresztbányán kiöntették, különben eddig százszor káré ment volna - gondolta, s hogy sikerült mégis elég illedelmesen benyitnia, még ki is húzta magát, ha éppen nem is olyan legényesen. Utóvégre kért jött, de nem koldus.

Az ilyen helyen a belső ajtókon kopogtatás nélkül még nem lépett be soha emberfia. Ánael se mulasztotta el. Pontosan az alsó folyosón, a harmadikon kopogott, vagy háromszor egymás után, mind illedelmesebben, ahogyan kell, de csak annyit ért vele, hogy egy rúzs mögé bújt nőcike jól megnézte, hogy ő-e az a kopogtatós, s szépen kérte, nem kedvesen, hogy várjon.

- A főnök foglalt! - csengett sokáig a hang a még szinte kamaszos két kajla fül-

be, amelyet szinte átsütött a zúgó utcáról a jó helyre tervezett ablakon beömlő fény, úgy, hogy amint ott állt egyik lábáról a másikra, éppen egy üres szék mellett, amelyen látszott, nem illik oda, mert kopott, a hangból érezte újra Ánael, hogy az olyanok, mint ő, gyakran zavarhatják ott a levegőt.

Szerencsére, nem ültették le, akkor sem. Egy széken, kicsi helyt, még magába száll. Belátja, ha nem volna sok olyan, mint ő, az ismeretszerzés zaklatott urának százszorta jobb volna a sorsa, nem lenne annyira foglalt. Tudta Ánael, megtanították azt neki már otthon, hogy mi az illem, azért kopogott, nem is egyszer, hát bocsánatot kérve odébb is állhatna, van ajtó csak abban a lábas házban is, nem egy, de hellyel nem kínálták, hát várt. Valami ígéretes zajra, belülről. Ahogy ott állt Ánael félszeg mosollyal a szája szögletén, mind bizonygathatta volna a fél világ, el nem hiszi senki, hogy tud ő olyan is lenni, mint a paprika, csak nevezzék ki. Különben jó tudni, aki ezt az ajtót választja, ne siessen. Nem a titkárnö miatt, az vörös körmökkel, mint aki vérbe nyúlt, csak kelletlenkedik. A fiatalon kopaszodó, jó vágású főnök, akit mintha mindig skatulyából húztak volna ki, oly pedáns, igen okos ember, és ismeri ő az őszökön tanítani jelentkezőket, mint rosszpénzt. Nem iszik az melegen. Jól meggondol mindent. Nincsen egyáltalán a magas homlokára írva, de akinek szeme van hozzá, látja, ilyen esetekben olcsón nem adhatja. Kiejteni nem szabadott ugyan az ajtón belül, nem olyan idők jártak, de ő volt az úr, mi több: a hatalom.

- Jó napot, tanító úr! - köszöntek a falukban az olyan őszelön a hatalom által ki-kinevezett helyettes tanároknak. - A tanító úr mikor jött, s mikor megy? - kérdezték, s csodálkoztak cefetül - volt, aki ki is mondta - hogy betyár, sok lehet az országban a tanítani akaró.

- A tormába is esik nyúl! - válaszolhatott volna meg Ánael az így köszöngetőknek, mert a főnök, a tudás alázatosan megsüvegelt, hatalmas helytartója valahonnan belülről még eddig örökké előkerült. Egy kicsit tette-vette magában a dolgot, de a nagyokat pillantó titkárnö füle hallatára, csak úgy futva, Ánaelt, bár egy cseppet se lehetett ott téblábolva valami felséges látvány, kinevezte, oda, ahová nem erőst tolakodtak, azzal emelve a megbízatás rangját, hogy mindig odavette, majd találkoznak

- Ha el nem rágják a tetvek a nyakunkat!... - zárta le a fogadást a főnök, s avval búcsúzkodtak. Úgy illett, hogy az ápolt, fiatalon kopaszodó hatalom nyújtsa elsőnek a kezét.

Az áporodott benti levegő után jól esett Ánának a kinti. A bizalmaskodó hang még fel is dobta. Az úton egy darabig nem is hitte, hogy amit hallott, igaz. Nagy dolog, nem vele gúnyolódtak, neki szólt a el a el magát a hatalom. A főnök sem olyan, mint amilyennek gondolják.

- Mindenki áldozat!? - kóstolgatta az elhangzottakat Ánael, s mert egy tanár-

nak kinevezett nem téblábolhat az út szélén, bemenekült egy kis bizonytalankodás után a közeli talponállóba. Ott lesz a jó, pénzt hozott otthonról. Az öregek tudták, hogy egy vas nélkül kinevezést senki se kap, s ha igen is, arra még egyelőre nem lehet vásárolni. Biza a beosztás, már olyan, amilyen, még az Isten háta mögött is örökön előbb csak pénzbe került, mert élni kell.

- De addig is - gondolta Ánael -, amíg a kék busz előáll, az időt el kell valahol tölteni, egy káder nem táthatja a világ szeme láttára a száját.

A talponálló nem fogadta kitörő örömmel. Látszott Ánaelen messziről, az itálnak nem nagy embere, csak mértékkel és csak akkor iszik, ha muszáj. Rághatta a fülébe hónapokon át Bitay, az öreg címzetes tanító, akit ha uraztak, neki legalább jól állt, hogy jegyezze meg, fontos: ha elkésik, ne siessen, s ha iszik, ne igyon keveset, ő olyan beteg az italtól, hogy le a kalappal. De a "mitteccikre" mégis kért. Keveset és drágát. Lett erre egy kicsi tekintélye, pedig nem tudhatta a hajlongó kiszolgáló, hogy kivel is van dolga. Nem jutott annak az eszébe: kint már újra ősz van. Egyelőre száraz. Tán az idénre el is játszotta a sarát?

- No, ha van?! - legyintett volna a gondosan hátra fésült hajú kiszolgáló az őszre.

- A madarak gyülekeznek s mennek, avval annyi -. tán rá is szól Ánaelre, ne szomorkodjék, elbújni nem kötelező, ha megbánta volna a dolgot, van más is, mehet - mondjuk - a sarokban poharazókkal dolgozni a cukorgyárba, ott nem ettek meg még senkit a tetvek, jelképesen se. Mit számít a főnök? Hiába ígérte, nem fognak találkozni, csak jövő ilyenkor, ha minden jól megy. Ne is várja, mert nem mennek azok Ánaelek után dicséretet osztogatni, ahhoz kicsi egy falu, hát váltson, idejében, ha akar, egy szinte üres bőrönddel nincsen, amiért mind vándoroljon. Mit ér azzal, hogy itt-ott az öregek előre köszönnek neki!

Egy kicsi italért mintha egy újabb lehetőséget kapott volna Ánael a talponállóban. Nem is sietett jegyet váltani. Pedig oda, ahová neki a kinevezése szól, nem is buszon, inkább egymás hegyén-hátán mennek az emberek. Senkinek nem jár extra. Neki meg csomagja is van. A főnöknél nem volt vele, kint hagyta a nagy ajtó előtt. Akkoriban ott nagyon ritkán loptak.

- Botfaluba - üzenhették volna neki a sarokból -, csak áfonya lapit kell vinni. Meleg víz s cukor van bőven. A pennás embert egyenesen várják, előmunkásnak. A nagyobb pozícióba, már kikerül helyből.

Ha nem villan meg Ánael fejében, hogy akkor mi is legyen a mondhatni új bőrönddel, benne a tanári ranghoz járó csikos nyakkendővel, mert az olyant szerette Ánael, és ha nem jelenik meg hirtelen előtte egy csúszós völgybe épült falusi iskola, sok gyermekkel, tán beáll a cukorgyárba verbuváltak közé. A nyarakot ott-hon eddig is a gazdaságban átdolgozta, a munkától egy cseppet se félt.

- Nem lehet - kapaszkodott hirtelen a pohárba Ámael, már ha kifizette, nem öntötte el, kortyantott aprókat a drága italból. - A kinevezésen a kerek pecsét valódi,

a főnök aláírása meg valósággal miniszteri -, mormolta, két kortyintás között, s mintha nagy igazságosan másoknak is meg akarná mutatni, nem tehet mást, a tisztára ropogós papírosát elővette. – A feletetésekbe még eddig senki sérvet nem kapott – ismerte be végül, magában, mert igazság az, hogy Ánaelre a világon –mind vívódhatott - senki fel se figyelt, hogy otthoniaknak is egy kicsi igazuk van, avval felállt és a száraznak ígérkező őszben a főnökre, aki egy évre újra osztott neki is a hatalmából, hálásan gondolt, avval ment, alázatosan beállt a sorba, hogy nehogy lemaradjon, és érvényes jegyet váltott a kék buszra. . .

Hogy a rendeltetési helyére megérkezzék, ott, ahol Firtos ura a fiához így szólt: e tiéd, át kellett ülnie egy másik járatra. Ha azt mondaná, hogy becsapták, hazudna. Már a főnök jelezte, ha nem veszi egyenest gyalogosan át a hegyen, mint szokták, toronyiránt, egyszer váltania is kell. Ő meg is tette. Hanem amint Ördögös hídjától, ahol valamikor a pap elejtette volt a keresztet, kezdett hágni velük a busz mind közelebb a Hold felé, bár akkor őt különösebben az imbolygó nagy vörös gömb nem foglalkoztatta, de ma már biztosan tudja, hogy már akkor észre vette: a vásárhelyi busz nem kék volt, mint az udvarhelyi, hanem piros.

